

# Östanvinden

Nr: 3-4-2006

## Ordförande har ordet:

### *Ordförande har ordet.*

Sedan förra nr av Östanvinden har höstterminen gått till ända och vi är nu en bra bit in på vårterminen. Vi har också fått en ny regering med allt vad det kan innebära. Man har ju lovat att inte röra bibliotekslagen, men annars är det svårt att riktigt överblicka vad det kan innebära för skolbiblioteken. Den nya skolministern har dock lovat att fokusera på läsning och att alla skall med. Jag hade förmånen att få en kort pratstund med Jan Björklund på Skolforum. Han framhöll då just detta att läsning av böcker var mycket viktigt särskilt pojks läsning. Så där har vi nog lite medvind. Nationella skolbiblioteksgruppen där skolbiblioteksföreningarna är representerade har begärt att få träffa Jan och kanske kan vi lyckas lika bra som med Baylan. Myndigheten för skolutveckling som var ifrågasatt före valet, fick glädjande nog vara kvar. Glädjande med tanke på utvecklingsuppdraget på skolbiblioteksområdet de har. Många av oss har varit på bokmässan och blivit rejält stimulerade. Där delades priset till Årets skolbibliotekarie ut, det gick till Christina Strömvall. På skolforum delades priset till Årets skolbibliotek ut till Västerviks gymnasium. Vi har också hunnit med vårt årsmöte och en temaväll om lättläst. Om allt detta kan du läsa i detta nummer. Ni följer väl med alla uppdateringar på vår webbplats och på skolbibliotek.se. Det är det snabbaste och enklaste sättet att sprida och ta del av information.

Christer Holmqvist

### Innehållsförteckning:

De svenska historiedagarna	sid 2
Årets skolbibliotek 2006	sid 3
Uppsalaskola har startat arbetslag i informationskompetens	sid 4
IKT-undervisning i praktiken	sid 5
Ärligt, härligt eller förfärligt? En temadag om Internet	sid 7
Temaväll om lättläst	sid 10
Smått & Gott från Bokmässan	sid 11
Kalendarium	sid 13
Styrelsen	sid 14

### Medverkande i detta nr:

Eva Fredrikzon, Enskilda Gymn.,  
Sthlm  
Anita Höglund, Tumba bibliotek,  
Botkyrka  
Anette Holmqvist, Myndh för  
skolutveckl, Sthlm  
Christer Holmqvist,  
Mediateket, Utbildningsförv. Sthlm

# DE SVENSKA HISTORIEDAGARNA 2006

Östersjön - norra Europas medelhav.

Från vikingatid fram till idag.

Av en händelse fick jag som bibliotekarie förmånen att följa med några av skolans historielärare till Riga i månadsskiftet september/oktober. Den ideella föreningen De svenska historiedagarna hade i år förlagt sin resa hit. Syftet är att skapa återkommande kontakter mellan historisk forskning vid universiteten, historielärare och fackfolk vid arkiv, bibliotek och museer, samt journalister och studenter. I år deltog närmare 500 personer.

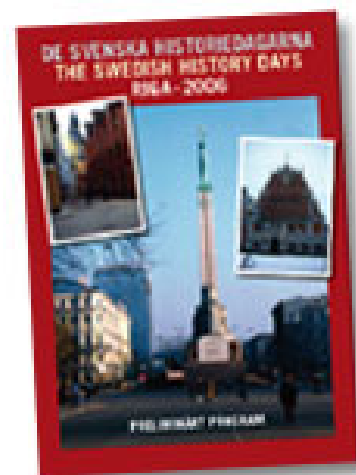
Riga, en kosmopolitisk medeltidsstad, bjöd på vackert höstväder. Vi bodde mitt i stan på Hotel Riga, ett jättehottell från sovjettiden med en överlastad antikiserande stil exteriört och invändigt hållet i en stram och avskalad stil med ändlösa korridorer och ödsliga salar. De två första dagarna var fullspäckade med program och föreläsningar, som var förlagda till Stockholm School of Economics, University of Latvia och Hotel Latvija, alla på gångavstånd från hotellet. Den tredje dagen, som var en söndag, kunde man välja att antingen gå på stadsvandring eller åka på bussutflykt.

Efter styrelseordförande Jörgen Ullenhags välkomsttal på fredag förmiddag i universitetets aula, följde en rad öppningstal bl a av ambassadör Sandra Kalmiete som höll ett mycket uppskattat anförande. Därefter följde flera prisutdelningar, bl a utmärkelsen Årets historielärare som tillföll Åsa Olofsson från Tessinskolan i Nyköping.

I det rika utbudet av intressanta föreläsningar som dagarna bjöd på vill jag särskilt belysa en som jag tror kan vara extra matnyttig här hemma nämligen: "Kärlek, liv och död på webben." - Befolkningshistoriska källor som resurs i historieundervisningen. Elisabeth Engberg och Lotta Wikström, båda från Umeå universitet, visade interaktivt hur man på ett pedagogiskt vis kan använda vår världsunika befolkningsstatistik från 1600-talet i historieundervisningen.

Genom den Demografiska databasen har de gjort detta digitaliserade källmaterial tillgängligt över Internet. Det är en stor skattkista från gången tid att ösa ur. Tabellverket, föregångaren till SCB, har rikstäckande uppgifter om yrken, sjukdomar, fruktsamhet, dödlighet mm. Kyrkobokföringen lämnar information om individer och familjer, över tid och generationer, från vaggan till graven. De två presentatörerna, som båda doktorerat, är knutna till Centrum för befolkningsstudier. De berättade så inspirerat och levande från underökningar gjorda i norra Sverige, att vi alla satt som tända ljus för att inte missa något. Det handlade om förgubbning, fertilitet, Spanska sjukan, migration, tjänstefolk, spädbarnsdöd och familjebildning för att nämna några exempel. Indiko är ett användbart men avgiftsbelagt sökprogram till databasen. Användarhandledning finns att hämta på [www.ddb.umu.se](http://www.ddb.umu.se)

Materialet går utmärkt att använda överskridande om man vill konkretisera människor och händelser inom samhällskunskap och naturkunskap. Roliga redovisningsmöjligheter erbjuds också genom att eleverna får arbeta praktiskt. Källkritiken kommer automatiskt. Projektarbetet i trean kan med fördel bedrivas med hjälp av databasen. Det var fascinerande att förstå att följderna av de stora händelserna i Norden såsom krig, farsoter och annat kan följas och studeras ända ner på individnivå. Hur ser det ut i din släkt?



<http://www.skolbibliotek.se/ost>

På kvällarna gick vi på upptäcktsfärd i stan och det var som att vandra i konsthistorien. Ingenstans är art nouveau, jugendstilen så vacker och så rikligt förekommande i fasad-arkitektur som i Riga. De tre stora saluhallarna erbjöd ett förvånansvärt rikt utbud av kött, fisk, frukt och ost och det fanns även gott om moderna modebutiker. Ändå är mycket av bebyggelsen nedsliten, det är grått och fattigt, särskilt ute på landet. I stan såg vi många tiggare men det var inte några unga narkomaner (fast de finns där nog ändå), utan åldringar och gamla människor i trasiga kläder. Många av de unga flyr till andra länder i Europa och ytterligare ett problem är motsättningarna mellan letter och etniska ryssar som präglar vardagen i det nya Lettland.

På söndagen följde jag med på bussutflykt till bl a Cesis, en liten välbevarad stad med en nätt medeltidskyrka och ruinerna av ett av Tyska Ordens slott. När vi stod där utanför slottet med guiden, som inte var helt lätt att förstå, dök till min glädje en av konferensens föreläsare plötsligt upp, konstprofessor Sparitis, chef för Blackheads House. Han kunde inte hålla sig, utan började berätta om slottets historia och ju mer han berättade desto ivrigare och mer inspirerad blev han. Till slut tog han upp en sten och började rita stora cirklar i gruset framför oss, alltmedan han förklarade att "här låg det ena försvarstornet och där borta det andra, här löpte vallgraven och här där vi står var den stora borggården och där borta låg köket.....".

Se, det var pedagogik på hög nivå!

Eva Fredrikzon  
Enskilda Gymnasiets bibliotek

### De Svenska Historiedagarna

Föreningen skapades 1993. Föreningens uppgift är att under tre dagar årligen erbjuda en mötesplats för historieberbrukare av olika slag: forskare, lärare, studenter, arkivarier, bibliotekarier, museifolk, journalister, en historieintresserad allmänhet.

<http://www.dsh.se/>



## Årets skolbibliotek 2006

Som vanligt på Skolforum delade Nationella skolbiblioteksgruppen ut priset till årets skolbibliotek. Detta skedde nu för 11:e gången och nytt för året var att priset numera är ett vandringpris i form av en tavla av Sven Nordqvist. Vinnande skola får ha tavlan ett år men får en inramad färgkopia i A4 av tavlan. Ett valfritt författarbesök är ytterligare en del av priset liksom den ofantliga äran.

Motiveringen löd:

*Västerviks nya gymnasiebibliotek har blivit ett modernt och annorlunda bibliotek med ett stort mått av nytänkande både när det gäller pedagogik och lokallösningar. Man har dessutom via "Kunskapskällan" lyft fram det äldre kulturarvet.*

Vi hade hoppats att vår nya skolminister Jan Björklund skulle dela ut priset. Nu var han upptagen i princip hela tiden och istället lästes ett tal upp av stabschefen på utbildningsdepartementet Amelie von Zweigbergk. Västervik var representerade av en stor grupp med bibliotekschef Eva Zryd, gymnasiechef och kommunalpolitiker i spetsen

<http://blade.vastervik.se/bun/gymn/index.shtml>

<http://www.skolbibliotek.se/ost>

# Uppsalaskola har startat arbetslag i informationskompetens

Låter det som en dröm? Nej, det är faktiskt sant. Från och med i höst finns det ett arbetslag i informationskompetens på Celsiusskolan, en gymnasieskola i Uppsala. Från start ingår ämnena svenska, samhällskunskap, historia, naturkunskap och geografi och arbetslaget består av fyra lärare och två bibliotekarier. En av lärarna i arbetslaget besökte SkolbibliotekÖst i samband med vårt årsmöte den 25 september 2006.

Det är med stor nyfikenhet och förväntan som vi sätter oss för att lyssna till Göran Brolund, en av de få lärare som är aktiva på skolbibliotekariernas diskussionslista och en av frontfigurerna i det relativt nybildade Nätverket för informationskompetens.  
<http://www.skolbibliotek.se/nik/index.htm>

Att samarbeta med biblioteket är en självklarhet för Göran. De båda yrkesgrupperna har olika kompetenser, men kompletterar varandra. Skolbibliotekarien är särskilt viktig i inledningsskedet av ett arbete. Göran berättar lite om sin bakgrund som lärare på Ekebyskolan i Uppsala, där han under många år samarbetade med en duktig gymnasiebibliotekarie (Kia Gumbel). Redan för tio år sedan upptäckte de svagheter i elevers sökstrategier, att de famlade och fastnade i Altavista. Då snickrade Göran och Kia ihop en kurs och ett kurshäfte med information om olika sökverktyg.

- Meningen var att eleverna skulle behålla häftet till kommande arbeten, men jag vet inte om så många läste det egentligen...

Idag har skolan ett arbetslag i informationskompetens och man använder lite andra metoder. De lärare som ingår i laget har själva fått anmäla sitt intresse. De har inte fått några extraresurser, men har en åtminstone en gemensam lunchtid för planering.

Det viktiga är att noga planlägga arbetet och Göran ger exempel på några viktiga frågor att ställa sig innan man drar igång arbetet:

- Vad skall eleverna konkret kunna när det gäller informationskompetens?  
Vad kan man kräva av personalen?  
Hur förankrar vi hos skollärdningen?  
Hur ofta behöver vi utvärdera vårt arbete?

När elever skall göra ett arbete - om till exempel mänskliga rättigheter - får de parallellt med detta arbete föra "sökdagbok". Först görs ett miniprojekt kring ett land och i steg två görs ett större jobb som bygger på miniprojektet. Eleverna har också fått göra diagnostiskt prov i informationssökning, som visar - trots att de säger sig behärska den populära söktjänsten - att eleverna har dåliga kunskaper om till exempel Avancerad sökning i Google. De vet inte heller skillnaden mellan en sökrobot och en webbkatalog. Så det finns mycket att arbeta med. Göran hyser förhoppningen att framledes få arrangera en temadag för elever och en studiedag för lärare kring frågor som rör informationskompetens och källkritik.

<http://www.skolbibliotek.se/ost>

Bra fördjupningslitteratur i ämnet är Carol Kuhlthaus bok Informations sökningsprocessen. [http://www.btj.se/forlag/utgivning/ide\\_metod/informationssokningsprocessen.html](http://www.btj.se/forlag/utgivning/ide_metod/informationssokningsprocessen.html)

Celsiuskolan har också haft samarbete med ABM-institutionen på Uppsala universitet. En magisterstudent - Ida Andersson - besökte Celsiuskolan, intervjuade elevgrupper och lärare och gjorde en jämförelse mellan no- och samhällsklasser. Resultatet kan du läsa i uppsatsen Biblioteksläraren.

<http://www.abm.uu.se/publikationer/2/2006/285.pdf>

Göran brinner för sin sak, oavsett vilken kanal han använder för att få ut sitt budskap – ett möte med arbetslaget, ett föredrag, ett inlägg på skolbiblistan eller ett telefonsamtal till Myndigheten för skolutveckling. Ikväll har han gjort oss alla klokare genom sin kvällsföreläsning. Vill du få mer detaljerad information om arbetet på Celsiuskolan eller kanske få inblick i Görans tankar kring elever och informationssökning så kan du läsa texterna som finns på Kolla källans hemsida.

[http://www.skolutveckling.se/skolnet/kolla/info\\_celsius.html](http://www.skolutveckling.se/skolnet/kolla/info_celsius.html)

<http://www.infokompetens.net/>

Anette Holmqvist



## IKT-UNDERVISNING I PRAKTIKEN

Nätverket för informationskompetens ordnade en konferens med temat IKT i praktiken på Östra Real den 5 oktober 2006.

Hur gör vi egentligen när vi undervisar våra elever i informationssökning? Hur tänker vi kring mål och arbetsplaner? Vad är informationskompetens? Hur kan vi dra nytta av varandras idéer och exempel?

Ca 70 förväntansfulla personer från många olika håll i Sverige bänkade sig i aulan, de flesta bibliotekarier och lärare och en och annan IT-pedagog. Värderna för dagen, Veit G:son Berg hälsade alla välkomna och berättade om dagens föreläsare och grupparbeten samt gav lite praktisk information angående lunchen mm.

Därefter lämnade han över ordet till professor Dorothy Williams, från Robert Gordon universitetet i Skottland, som hade döpt sitt anförande till "Making connections: exploring the complexity of information literacy". Hon förklarade engagerat att hon med sitt anförande ville belysa dels lärarnas syn på informationskompetens, dels hur man binder ihop informationssökning och lärande.

<http://www.skolbibliotek.se/ost>

För att börja med hopkopplingen sökandelärande så är den snårig, underströk hon, och citerade en lärare som en gång liknade den vid hoptrasslad spagetti - hur kan vi göra den enkel? Jo, vi måste lära oss att bli mycket flexibla för att kunna hantera föränderlig kunskap i livets olika stadier och i olika roller, t ex när det gäller familj, utbildning och samhälle. Det handlar helt enkelt om det livslånga lärandet.

Informationskompetensen är sammansatt av färdigheter, förkunskaper och kritiskt tänkande. Vi behöver modeller i skolan för hur arbetet ska kunna bedrivas effektivt och därefter utvärderas årligen.

Förbindelselänken mellan läraren och bibliotekarien är nyckeln, enligt Williams. Skolbiblioteket har stor betydelse i processen. Hennes forskning visar på klara samband mellan elevens framgång i skolarbetet och stärkt självförtroende, vilket i sin tur ökar självständigheten. Misslyckanden leder till motsatsen. Därför är det så viktigt att lärare och bibliotekarie samarbetar och knyter an till varandra, och kontinuerligt uppmuntrar elevernas försök när det gäller informationssökningar, frågor och kritiskt tänkande. När de vuxna samarbetar når eleverna bättre resultat.

Det viktigaste för motivationen, enligt Williams, är dock reflexionen. Varför gör vi detta? Vad är syftet? Jo, det yttersta syftet är att eleverna ska förstå hur man lär sig, hur man skaffar sig kunskap och hur man kan använda biblioteket i den processen. Elever behöver hjälp med att se sambandet mellan kunskap och lärande.

Därefter gick vår föreläsare över till att belysa lärarnas syn på informationskompetens. Vad är deras uppfattning om detta begrepp? Hon berättade från sin forskning, att detta hade man aldrig pratat om i den lärargrupp som hon studerade. Hon sammanförde 31 lärare till en gruppdiskussion kring sex basfunktioner: Sökande, teknisk färdighet, förståelse, språkförståelse, självständighet och källkritiskt tänkande.

Det visade sig, enligt Williams, att inte bara bibliotekarien ibland tappar fokus på lärandet utan även lärarna. Man tar fasta på sökandet istället för lärandet, och förståelse för instruktioner och lyssnande istället för förståelse av ämnet.



Vidare lägger man ner mycket tid på sortering av material, istället för att försöka se samband och mönster. Det talas ibland även fördomsfullt om källorna och vokabulären. Färdigheten anses mest bestå av tekniska kunskaper, inte av problemlösande och ifrågasättande. Självständighet kännetecknas av elevens oberoende av lärarens närvaro, istället för ett effektivt tänkande. Arbetet mellan människor används inte som en källa till lärande. Varför är det så? Jo, säger Williams, syftet med lärandet saknas.

Om lärarna fick uppleva processen positivt skulle de bli mer motiverade. Problemet är att lärare ofta är för frustrerade och oroliga för att våga ta risken att inte hinna med kursen. Man säger t ex: Vi har inte tid, och om vi gör detta hinner vi inte med det vi ska. Motivationen uteblir. Det räcker heller inte med att bibliotekarien hänvisar till teoretiska modeller. Vi bibliotekarier måste gå ett steg vidare och dela förståelsen för svårigheterna med lärarna. Vi har inga scheman och ämnen som måste följas. Vi har större frihet och därmed ett försprång. Vi kan arbeta i en process med flexibelt lärande. Via biblioteket kan lärarna bättre förstå processen för eleverna. Därför är förbindelselänken mellan oss viktig.

Det tar tid - ta risken!  
Med dessa ord avslutade Dorothy Williams sitt inspirerande föredrag och fick varma applåder.

Eva Fredrikzon  
Enskilda Gymnasiet

Här kan du läsa mer om konferensen:  
<http://www.skolbibliotek.se/nik/2006dok.htm>

# ÄRLIGT, HÄRLIGT ELLER FÖRFÄRLIGT?

- en temadag om Internet

På Thorildsplans gymnasium hölls den 6 september 2006 en temadag med rubriken "Det unga Internet - om nya medier och digitala mötesplatser". Målgruppen var bl a skolledare, lärare och bibliotekarier.



Det unga Internet är en EU-finansierad kampanj om säkrare internetanvändning för barn och unga. Syftet är att sprida kunskap genom att arrangera regionala seminarier i olika delar av Sverige. I Stockholm är det Medierådet, Myndigheten för skolutveckling och Medioteket som samarbetat kring projektet.

Elisabeth Söder från Medioteket hälsade alla välkomna och lämnade därefter över ordet till Ann Katrin Agebäck från Medierådet. Hon arbetar med frågor om påverkan bl a på ungdomars medievanor och rådet lämnar konkreta tips på sin hemsida om hur man kan hantera frågor kring barn och Internet. Internet är som livet, det är farligt, sa Agebäck och citerade sedan nestorn när det gäller hantering av farorna på nätet nämligen Stig Roland Rask: "Vi bör installera filter i barnen istället för i datorerna!" Därefter visade hon en bild av en tonåring framför datorn i sitt rum med ca 10 andra medier bl a TV, DVD, mobil mm runtomkring sig och ordet "multitasking" fick genast sin rätta innebörd.

Agebäck presenterade en studie med statistik över barns och ungas användning och upplevelser av olika medier. Rapporten bygger på en enkätundersökning bland 2000 barn och unga mellan 9-16 år, som fått svara på hur de använder och upplever olika medier. Svarefrekvensen är 72 % och de flesta klarar av att balansera sin medieanvändning och andra aktiviteter i livet. Högkonsumenter är de som använder ett enskilt medium mer än tre timmar per dag.

TV lockar flest barn och unga. Över hälften av pojkarna men bara en fjärdedel av flickorna spelar datorspel mer än fyra gånger i veckan. 73 % av alla unga är mer än tre gånger per vecka på Internet. Vanligast på Internet är chatten som de flesta föräldrar har liten insyn i. Många ungdomar träffar fler människor på nätet än i verkligheten. De flesta chattar dock mest med sina vänner. Ca hälften av pojkarna besöker porrsajter och 28 % av flickorna. Drygt hälften av alla unga bryr sig inte om porren medan 22 % önskar att de aldrig hade sett den. Samtal mot sin vilja, mer eller mindre kränkande har 25 % av flickorna fått och 10 % av pojkarna.

Viktoria Dyring från Medierådet presenterade därefter en levande panel bestående av tio ungdomar mellan 13-17 år, både pojkar och flickor. Detta inslag blev dagens höjdpunkt och det som alla talade om på lunchen. Dessa huvudpersoner fick svara på många frågor från publiken och blev snabbt varma i kläderna. Datorer och mobiler är självklara inslag i de ungas vardag. "Ser man en dator så går man till den", konstaterade en av pojkarna lakoniskt.

<http://www.skolbibliotek.se/ost>

Vuxenvärldens sätt att se på datorn som teknik är inget som ungdomar känner igen sig i. Därför är det dags att sluta betrakta det som händer på Internet som en alternativ verklighet. Det kan kännas som om vi underskattar ungdomars medvetenhet. De verkar klart medvetna om att t ex Lunarstorm och Playahead får mycket reklampengar när unga surfar eller deltar i tävlingar. Eventuella pedofiler ansåg flera av ungdomarna att de ganska lätt kan avslöja och blockera, vilket dock ifrågasattes av några vuxna i publiken.

Samma dag som konferensen ägde rum kunde man i DN läsa om ett nytt fenomen i Sverige nämligen "happy slapping" som går ut på att via webbkamera dokumentera fejkade slagsmål. Dessa filmer läggs sedan ut på Internet. Även andra former av nätmobbning börjar bli vanliga bland barn och unga. Olika övergrepp spelas in med hjälp av kameramobiler och sen skickas bilderna runt till en större krets via SMS-funktionen.

"Den digitala vardagen på det sociala nätet" var rubriken på nästa inslag. Vad betyder nätgemenskaper för ungas sociala liv idag? Hur kan kunskapsklyftorna mellan barn och vuxna överbryggas? Hur uppfyller skolan sitt uppdrag? Detta var några av de frågor som skulle diskuteras under dagen. Två representanter för Lunarstorm, Bjarne Otterdahl och Karolina Blom samtalande med Ulf Engström, rektor i Alunda skolområde i Östhammars kommun och Elza Dunkels, forskare från Umeå universitet som skriver på en avhandling om vilka strategier unga använder sig av för att undvika farorna på nätet.

Engström talade engagerat om Internet som ett vuxenproblem istället för ett ungdomsproblem. Internet är en spegel av samhällets människosyn och den håller på att urvattnas. Mobbning, rasism och sexism frodas. Många vuxna missbrukar verktygen och letar offer på nätet. Men det farligaste på nätet är de frånvarande och okunniga föräldrarna, menade han.

Behovet av kommunikation har alltid funnits och nu finns det en ny arena för fler grupper att uttrycka sig, fortsatte Engström. Det är lätt för unga att hitta nya kompisar på nätet. Flickor har traditionellt färre roller, men kan skapa nya på nätet. Internet är också den största informationskällan när det gäller frågor om sex och fyller ett stort tomrum precis som sorg tycks göra. Det är populärt att chatta med gynekologer på Lunarstorm. Anonymitet är inte så viktigt, de flesta unga vill berätta för varandra och om varandras kompisar.

Skolan kan inte vara ett cocktailparty och får IG av Engström. Lärarna ska inte behöva känna sig devalverade som pedagoger. Han efterlyser både lärarnas och föräldrarnas fortbildning. Internet har visat oss problemen - nu har vi en chans att hjälpa till. Det informella lärandet är viktigt att ta in i skolan. Det är ett pedagogiskt problem och handlar inte om teknik utan om livet. Bilda ett IT-råd med elever och lärare i dialog med varandra i förebyggande syfte. Låt eleverna vara lärare i detta arbete. Lyft fram de viktiga värdegrundsfrågorna.

Efter lunch var det dags för valfria parallella seminarier/dialogpass. Det var ett brett spectra av intressanta ämnen. Jag valde först att gå till Johnny Lindqvist från Friends som under rubriken "Utanför" berättade mer om hur Internet och mobiler blivit verktyg för mobbning och trakasserier. Han delade upp mobbningen enligt följande:

1. Fysisk - knuffar, slag och sparkar.
2. Verbal - elaka kommentarer och bortgöranden.
3. Psykisk - ignorans, utfrysning, suckar och miner, man flyttar sin stol eller lämnar demonstrativt rummet.
4. E-mobbning - verbalt skitsnack, ryktesspridning, hot via MSN eller SMS.

När det gäller ovanstående punkter vet man vem som mobbar, men det gör man inte när det kommer kränkande kommentarer via communities som tex Lunarstorm och Playahead. Känslan av att vara anonym tros även ligga bakom psykisk mobbning i form av blockering på nätet dvs när man kommer överens om att utesluta vissa ur gemenskapen. Mobbningen har alltså hittat nya vägar via tekniken och finns nu dygnet runt. Mycket populärt men lika farligt är att lägga ut bilder på sig själv och andra på t ex [www.snyggast.se](http://www.snyggast.se), en bedömningssajt som pedofiler regelbundet besöker, och där utger sig för att vara någon annan. 80 % av alla barn i Sverige har tillgång till Lunarstorm i hemmet. Hur hanterar vi frågorna i skolan? Här kommer några förslag:

1. Alla skolelever ska ha ett eget konto.
2. Lärarna bör bekanta sig med Lunarstorm.
3. För bjud inte och fördöm inte utan tala med eleverna och lyssna på dem istället.
4. Tag upp saken på föräldramöten.
5. Dokussåpor kan förstärka ett dåligt beteende. Det är hög tid att ifrågasätta upphovsmännen istället för att fokusera på personerna i programmen.

Därefter besökte jag Elza Dunkels seminarie som var i "Tonårsrummet". Hon inledde med att konstatera att det fortfarande finns väldigt lite forskning kring unga på Internet. Hon tycker sig se att utbudet på Internet delvis ger oss nya barn. Vissa sidor utvecklas, andra inte alls. Språkutvecklingen kan förstärkas och vissa barn hittar ett språk genom olika spel på nätet. Eftersom samhället inte satsar på barnen längre, bör skolan rycka åt sig fler marknadsandelar så att inte t ex läsningen av skönlitteratur minskar ytterligare.

## Medierådet

Nu när det finns nya identitetsbärare på Internet hårdnar konkurrensen. Lunarstorm, som ger barnen vad de vill ha, är ett företag som vill tjäna pengar och gör det genom reklam. Intresset för sajten börjar vid 11-13 år och ca 400.000 barn och ungdomar i Sverige loggar in på Lunarstorm varje dag. På hemsidan finns vänner, klubbar, gästbok, bloggar, fotoalbum, diskussionsgrupper mm. Enligt Elza har dock redan nioåringarna sina egna communities! Det är bara att fråga dem!

Innan konferensen var slut fick var och en av deltagarna en innehållsrik "verktygslåda" att ta med hem och arbeta vidare med på den egna skolan eller det egna biblioteket.

Eva Fredrikzon  
Enskilda gymnasiet

### Webbsajter i anslutning till studiedagen

Medierådet: <http://www.medieradet.se/>

Friends: [www.friends.se](http://www.friends.se)

Nätkulturer, Elzas webbplats:  
[www.kulturer.net](http://www.kulturer.net)

<http://www.skolbibliotek.se/ost>

## Temakväll om lättläst



Till temakvällen om lättläst den 26 oktober hade vi bjudit in representanter för två förlag som specialiserat sig på lättlästa böcker för alla åldrar, Hegas och LL-förlaget. Vi hade dessutom fått böcker från förlaget Argasso.

Hegas representerades av sin förlagschef sedan ett år tillbaka, Lena Maria Nordstrand. Hegas finns numera i Höganäs efter försäljningen till Bra Böcker. Hon hävdade att bokhandeln är dåliga på att marknadsföra lättlästa böcker.

För att bli en god läsare krävs 5000 timmar. Vi behöver erövra tio nya ord/dag för att uppnå de 50 000 ord vi bör ha uppnått när vi lämnar gymnasiet. 15-20 % har någon form av lässvårigheter. Dyslektiker har det relativt bra förspant.

Vad är en lättläst bok? Den måste vara ännu bättre än en vanlig bok. Den har större krav på sig för att kunna fånga läsaren. Den bör ha många illustrationer och en rak handling. Böckerna har ca 60 000 tecken. Det kommer ut 15 nya titlar/år och man har 80 titlar i sortimentet. Man ger även ut kortromaner med 15 000 tecken och med 6-7 sidors omfång. På webbplatsen <http://www.hegas.se/> hittar du elevmaterial till många böcker. Här kan man också under Forum Läsa tipsa om olika sätt som ni bedriver läsfrämjande arbete på. Genom Hegas nyhetstjänst får du mail när det kommer nya texter på Forum Läsa.

Från Centrum för lättläst och LL-förlaget kom Lisbeth Rosenschöld. Hon ställde frågan, vem behöver lättläst? Alla (ibland), många och vissa (med funktionshinder).

Var 4:e svensk vuxen når inte upp till grundskolans krav enligt Mats Myrbergs undersökningar från 1990-talet. I USA är det 40% och i t ex Polen 60%.

Förmågan att förstå och förmågan att förstå vad man läser är ej samma sak.

Problem vid läsning:

- Man läser av fel
- Läsningen ej tillräckligt automatiserad
- För litet ordförråd
- För lite kunskaper om ämnet
- Problem med skrivna textens meningsbyggnad
- Undviker läsning (särskilt yngre killar i glesbygd)

Målgrupp för lättläst

- Dyslektiker
- Personer med läs- och skrivsvårigheter
- Afatiker
- ADHD/ DAPH
- Hörselskadade
- Funktionshindrade
- Invandrare

Hur skall en lättläst text vara

- Lätt att ta sig igenom
- Lätt att ta till sig
- Lätt att förstå
- Lätt att minnas
- Kortare rader
- Dubbelt radavstånd

Centrum för lättläst är en stiftelse på regeringens och riksdagens uppdrag med ca 15 miljoner från staten. Utöver LL-förlaget ger man ut den lättlästa nyhetstidningen 8 SIDOR. [www.lattlast.se](http://www.lattlast.se)

Kvällen avslutades med att Anette och Christer visade bilder och berättade från sommarens IASL-konferens i Lissabon. Om detta kunde ni läsa i förra numret av Östanvinden.

Christer Holmqvist

<http://www.skolbibliotek.se/ost>

# Smått & Gott från Bokmässan

## BTJ:s stipendier för främjande av barn och ungdomars läsning

Sedan år 2000 har BTJ under Bok & Biblioteksmässan årligen delat ut stipendier till olika läsprojekt vid skolor och bibliotek runtom i Sverige. Jag har suttit med i juryn och dessa var de som belönades med 15 000 kronor och en resa till bokmässan.

**Vallaskolan Sollefteå**, som representerades av skolbibliotekarie Pia Fries och lärarna Ingrid Holgersson och Malin Sundberg: Med motiveringen: *för skolans mångfald av olika spännande projekt för att stimulera barn och ungdomars läsintresse och läsförmåga och i vilka skolbiblioteket är själva navet. Dessa projekt sträcker sig över alla stadier. Dessutom återkommer numera de flesta av dessa projekt kontinuerligt som en integrerad del av undervisningen*

De andra pristagarna blev **Jenny Werneskog**, Värnamo bibliotek för hennes insatser i bokklubben "Bokslukarna", där man satsar på dem som tycker om att läsa, en grupp som ofta glöms bort. Man har gjort intresset för litteratur till en social aktivitet, med 5-6 träffar per termin. Detta har bland annat resulterat i ett gäng kulturambassadörer som hjälper till att sprida kunskap om och intresse för kulturaktiviteter till andra barn och ungdomar i Värnamo.

**Lenita Brodin-Berggren** och **Ingegerd Frankki**, Holmsund-Obbola Kulturförvaltning, Umeå för deras övergripande projekt "Vad berättar bilden?" som har engagerat barn och ungdomar från förskolan till och med gymnasiet i Holmsunds kommun. Från en förskolegrupps bilder har en gymnasieklass omsorgsfullt skapat åtta bokomslag. Utifrån bilderna och bokomslagen har en klass i årskurs 2 och en i årskurs 5 skrivit berättelser, recept och ritat serier, varefter allt bundits till böcker. Genom detta projekt har man funnit nya arbetssätt för att stimulera barns läsande och skrivande.

Tänk på att anmäla er själva eller någon ni vet jobbar bra med läsfrämjande åtgärder.



## Årets skolbibliotekarie 2006

Årets skolbibliotekarie 2006 delades som vanligt ut av Bonnier Carlsen. Priset delades ut av Johan Unenge och Måns Gahrton. Årets pristagare heter **Christina Strömwall** och arbetar på Skönadalsskolans skolbibliotek, Kävlinge kommun i Skåne. Att hon dessutom är vice ordförande i Skolbibliotek Syd gör ju inte saken sämre. Alla medlemmar i Öst sänder sina varmaste lyckönskningar.



## Skolbiblioteksseminarier

Det var få seminarier i år som handlade om skolbibliotek. Ett miniseminarium var det som Myndigheten för skolutveckling ordnade och Anette Holmqvist ledde. Det handlade om de uppdrag de fått av förra regeringen. **SMiLE** (Skolbibliotekets Möjligheter i Lärandet) en utbildningsatsning som riktar sig till lärare och bibliotekarier i grundskolor i södra Sverige. Det uppdraget ligger på Högskolan i Kristianstad. Gunnel Olsson från Skolbibliotekscentralen i Lund berättade om detta.

**Söka språka lära**, informationssökning för gymnasiet heter det andra uppdraget. Där samarbetar man med Malmö högskola och om detta berättade Bibbi Eriksson.



Nationella skolbiblioteksgruppen hade tillsammans med Svensk biblioteksforening ordnat ett miniseminarium: *Vi har en plan*, om att skriva biblioteksplaner. Kalle Güettler ordf. i Nationella skolbibliotksgruppen, Niclas Lindberg generalsekr. i Svensk biblioteksforening och Olle Wendt, Sveriges kommuner och landsting var de som försökte dela med sig av erfarenheten och ge goda råd. I bibliotekslagen står att: skolan skall ha lämpligt fördelade bibliotek. Meningen med biblioteksplanerna är att varje kommun där skall ange hur deras kommun tolkar detta mycket diffusa begrepp.

Båda dessa miniseminarier var välbesökta.



## Den hemliga trädgården

Som vanligt finns under Bokmässan en trappa upp bland annat det Internationella torget.

En viktig del av detta är *Den hemliga trädgården*.

Detta är också namnet på ett nätverk som bildades för att öka kunskapen om barn- och ungdomslitteraturen från Afrika, Asien, Latinamerika, Mellanöstern och delar av Europa och därmed åstadkomma en ordentlig ökning av antalet översättningar till svenska. Berättandet är i fokus, dvs att all världens berättelser ska få en reell chans, inte bara de som finns inom den anglosachsiska kultursfären. De tre senaste åren har man tagit fram en skrift som delats ut gratis. Med tanke på årets tema *Yttrandefrihet*, hade årets skrift titeln "Det är tur att generaler inte läser barnböcker".

Boken finns att beställa på:

<http://www.macondo.nu/hemliga.htm>



Från Bokmässan rapporterade  
Christer Holmqvist

# Kalendarium



<b>Hur kan man hjälpa barn som har läs- och skrivsvårigheter?</b> Logoped Bodil Andersson föreläser.	21 februari 2007 18.00-19.30 Farsta bibliotek	<b>Mer info:</b> <a href="http://www.ssb.stockholm.se/templates/OneColumn.asp?id=13140">http://www.ssb.stockholm.se/templates/OneColumn.asp?id=13140</a>
<b>Bokprovning</b> (förhandsanm krävs till föreläsningarna)	12 mars – 14 april 2007 Svenska Barnboksinstitutet, Odengatan 64, Stockholm	<b>Mer info:</b> <a href="http://www.sbi.kb.se/aktuellt.html">http://www.sbi.kb.se/aktuellt.html</a>
<b>Debutantdag</b> (förhandsanm krävs)	15 mars 2007 Svenska Barnboksinstitutet, Odengatan 64, Stockholm	<b>Mer info:</b> <a href="http://www.skolbibliotek.se/nik/2006.htm">http://www.skolbibliotek.se/nik/2006.htm</a>
<b>Vem blev miljonär?</b> Föreläsning av Maria Nikolajeva om 2007 års ALMA-pristagare	15 mars 2007 18.00 Svenska Barnboksinstitutet, Odengatan 64, Stockholm	<b>Mer info:</b> <a href="http://www.sbi.kb.se/">http://www.sbi.kb.se/</a>
<b>International Children's Book Day</b>	2 april	<b>Mer info:</b> <a href="http://www.ibby.org/index.php?id=269">http://www.ibby.org/index.php?id=269</a>
<b>Fibben Hald &amp; Inga Borg i samtal</b>	18 april 2007 18.00 Svenska Barnboksinstitutet, Odengatan 64, Stockholm	<b>Mer info:</b> <a href="http://www.sbi.kb.se/">http://www.sbi.kb.se/</a>
<b>Världsbokdagen</b>	23 april	<b>Mer info:</b> <a href="http://www.varldsbokdagen.nu/need_to_know/index2.html">http://www.varldsbokdagen.nu/need_to_know/index2.html</a>
<b>Andra kalendarier av intresse:</b>	Svensk Biblioteksforening	<a href="http://www.biblioteksforeningen.org/g/almanacka.html">http://www.biblioteksforeningen.org/g/almanacka.html</a>
	Svenska Barnboksinstitutet	<a href="http://www.sbi.kb.se/alma.html">http://www.sbi.kb.se/alma.html</a>
	Datorn i utbildningen	<a href="http://www.diu.se/Kalender/default.asp">http://www.diu.se/Kalender/default.asp</a>
	Skolbibliotek.se	<a href="http://www.skolbibliotek.se/program.htm">http://www.skolbibliotek.se/program.htm</a>

<http://www.skolbibliotek.se/ost>

## Styrelsen:

**Ordf:** Christer Holmqvist  
Mediateket, Stockholm

[christer.holmqvist@utbildning.stockholm.se](mailto:christer.holmqvist@utbildning.stockholm.se)  
070-463 39 64

**Vice ordf:** Eva Fredrikzon  
Enskilda Gymnasiet, Stockholm

[evfr@enskildagymnasiet.se](mailto:evfr@enskildagymnasiet.se)  
08-21 95 32

**Sekr:** Anita Höglund  
Tumba bibliotek, Botkyrka kommun

[anita.hoglund@mldata.nu](mailto:anita.hoglund@mldata.nu)  
08-530 629 40

**Kassör:** Kristofer Gren  
Hornstulls bibliotek, Stockholm

[kristofer.gren@kultur.stockholm.se](mailto:kristofer.gren@kultur.stockholm.se)  
08-508 30 862

Birgitta Wallmark  
Mediateket, Stockholm

[birgitta.wallmark@utbildning.stockholm.se](mailto:birgitta.wallmark@utbildning.stockholm.se)  
070-463 39 67

Ingrid Bergenudd  
Kärntorps gymnasium, Stockholm

[ingrid.bergenudd@utbildning.stockholm.se](mailto:ingrid.bergenudd@utbildning.stockholm.se)  
08-508 32 525

Birgitta Forsblom  
Salem

[bforsblom@hotmail.com](mailto:bforsblom@hotmail.com)

Hanna Johansson  
Söderbymalmsskolan, Haninge

[hanna.johansson@hanninge.se](mailto:hanna.johansson@hanninge.se)  
08-606 74 16

Malin Fransson  
Södermalmsskolan, Stockholm

[malin.fransson@maria.stockholm.se](mailto:malin.fransson@maria.stockholm.se)  
08-508 40 950



<http://www.skolbibliotek.se/ost>